

Til
Marselisborg Skovbrugerråd

Sameksistens mellem rekreative aktiviteter og natur- og biodiversitetsbeskyttelse i Marselisborgskovene

Som led i drøftelser i [Skovbrugerrådet for Marselisborgskovene](#) om, hvordan man sikrer en hensigtsmæssig balance mellem benyttelse og beskyttelse, er rådets "grønne" interessenter blevet bedt om at udarbejde et oplæg, der kan kvalificere grundlaget for den videre samtale og for den fremtidige forvaltning af Marselisborgskovene.

I dette notat forsøger vi således at identificere de opmærksomhedspunkter og hensyn, som vi mener bør lægges til grund for en afbalanceret forvaltning. På det grundlag formulerer vi dels nogle *forslag til retningslinjer* for, og dels nogle *konkrete anbefalinger* til, hvordan en fortsat udøvelse og udvikling af de rekreative aktiviteter kan ske på en bæredygtig måde, med udgangspunkt i den politiske beslutning om at beskytte og fremme natur- og biodiversitetsværdier i Marselisborgskovene.

Med de "grønne" interessenter forstås i den konkrete sammenhæng den lokale/regionale afdeling af henholdsvis Danmarks Naturfredningsforening (DN), Dansk Botanisk Forening (DBF), Dansk Ornitologisk Forening, Birdlife (DOF) og De Unge Biodiversitetsambassadører (DUB); i det følgende samlet under betegnelsen *vi*.

Nedenstående anbefalinger er imidlertid åbne for tilslutning fra øvrige interessenter, der måtte erklære sig enige i substansen, og håbet er naturligvis, at der kan skabes bred forståelse og opbakning på tværs af Skovbrugerrådets brogede deltagerkreds.

Baggrund og forudsætninger

Det er en kendsgerning, at publikumstrykket i Marselisborgskovene er endog meget højt og omfanget af de mange rekreative aktiviteter stadigt stigende. Alt taler for at denne udvikling vil fortsætte i takt med kommunens befolkningstilvækst, og erfaringer har vist, at det er meget vanskeligt at udfordre endsige standse denne udvikling. Derfor bygger vores anbefalinger – i lighed med den politiske beslutning om Moesgaard Vildskov – på præmissen om, at der skal være plads til at aarhusianerne kan bruge Marselisborgskovene til allehånde rekreative formål, så længe det ikke står i vejen for en målrettet bestræbelse på at beskytte og fremme de væsentlige naturværdier og -potentialer, som skovene rummer.

Det er en generel udfordring på de offentlige, danske naturarealer, at skabe og forvalte bæredygtig sameksistens mellem de mange rekreative interesser og den sårbare natur. Interessen for friluftsliv er hastigt voksende, men pladsen er trang og både den gensidige tolerance brugergrupper imellem og overfor biodiversiteten sættes til stadighed på prøve. Vi oplever og anerkender imidlertid, at de organiserede aktører i Marselisborgskovene udviser stor forståelse for hinandens legitime interesser, og en vilje til at finde konstruktive, konkrete løsninger til sameksistens og til mulig hensyntagen til fortidsminder og natur.

Hvor oprigtig og sympatisk denne samarbejdsvilje end er, udmøntes den dog oftest i praksis ved en målrettet bestræbelse på at holde friluftaktiviteterne fysisk adskilt. Eksempelvis ved, så vidt muligt, at anlægge ensrettede MTB-spor, som ikke deler tracé med fodgængere eller ryttere. Det bidrager naturligvis til at reducere konfliktpotentialer mellem brugergrupper, men

øger potentielt presset på biodiversiteten, fordi det samtidig er ensbetydende med en uundgåelig reduktion af "jomfruelig" skovbund, når der anlægges stadigt flere stier. Det er ofte vurderingen, at velovervejede anlæg af nye spor reducerer det mere uorganiserede slid og opkørsel af skovbunde, men uanset de gode intentioner risikerer naturen dog alligevel at blive taberen. Dette forhold – altså risikoen for en gradvis men reel arealindskrænkning – bør nøje iagttages i forbindelse med myndighedernes forpligtelse til at efterleve Habitatdirektivet og opfylde målsætningerne i Natura 2000-handleplanen.

Hovedparten af Marselisborgskovene er udpeget som EU-naturbeskyttet Natura 2000-område (H234), og det er Aarhus Kommune der som ansvarlig myndighed skal søge at opnå gunstig bevaringsstatus iht. den gældende handleplan. Dette er en bunden opgave der hviler på internationale forpligtelser, og målopfyldelse bør således lægges til grund for den øvrige forvaltning af skovene, herunder for prioriteringen af de rekreative interesser. Med andre ord må de rekreative aktiviteter ikke kompromittere muligheden for målopfyldelse, men skal derimod ske under stadig hensyntagen til naturgrundlaget og potentialet for dets fremtidige udvikling.

En af de helt store udfordringer for en hensigtsmæssig planlægning og forvaltning af de mange interesser i Marselisborgskovene, er skovkompleksets geografiske beskaffenhed. Nok er det stort, men skovene smyger sig i et smalt, langstrakt bånd langs kysten, hvor muligheden for indbyrdes adskillelse mellem flere aktiviteter OG en samtidig arealreservation til større sammenhængende og uberørte naturområder er vanskelig eller decideret umulig. I dag foregår der således en mangfoldighed af aktiviteter i skovens fulde udstrækning, dog med en tydelig overvægt i den nordlige del af skovkomplekset, særligt nord for Moesgaard.

Det er derfor vores vurdering, at en egentlig zonerings af hele skovkomplekset med en statisk adskillelse mellem benyttelse og beskyttelse ikke er vejen frem. I stedet ønsker vi en konstruktiv dialog om, hvordan interesserne i videst muligt omfang kan sameksistere på tværs af skoven, baseret på en forudsætning om at naturen ikke må lide overlast.

I stedet for et forslag til zonerings foreslår vi derfor at udpege konkrete delområder i skoven, som man kunne kalde: **Naturprioriterede områder**. En anden og mere formidlingseget betegnelse kan muligvis findes, blot er det afgørende at hensigten fastholdes. Områderne rummer alle eksisterende, væsentlige naturværdier, samt et stort naturpotentiale ved en fremtidig naturprioriteret forvaltning.

De driftsmæssige prioriteringer inden for områderne bør entydigt være naturinteresserne, således at egentlige nyanlæg til rekreative aktiviteter undgås, og at der arbejdes for at eksisterende rekreative anlæg på sigt kanaliseres udenom områderne. Samtidig bør forvaltningen arbejde aktivt for at nedbringe negativ naturpåvirkning fra den uorganiserede del af den rekreative brug af skoven. Mulige værktøjer er mere offensiv oplysning eller bedre nudging ved at omlægge stier, reducere eksisterende skovveje i bredden, opsætte fodhegn ved skrænter mm.

Væsentligste naturværdier og forslag til retningslinjer for fremtidig forvaltning

Marselisborgskovens væsentligste naturinteresser er knyttet til 1) det sammenhængende bånd af kystskrænter, 2) vandløb og vådområder, 3) områder med høj træalder. Som afsæt for dialogen, har vi formuleret nogle forslag til basale retningslinjer, hvormed man fortsat kan udvikle friluftslivet under hensyntagen til naturinteresser: Indenfor de naturprioriterede områder bør der tages aktive forvaltningshensyn til at prioritere og sikre naturværdierne.

- Kystskrænterne udgør et sammenhængende, men sårbart naturbånd med stort potentiale. Derfor bør kystskrænterne fungere som prioriteret grøn infrastruktur. Slidgenererende færdsel på kystskrænterne i hele Marselisborgskovens udstrækning bør i udgangspunktet begrænses mest muligt. Skrænterne bør friholdes for al organiseret slidgenererende friluftsliv, og det bør overvejes, hvorledes den uorganiserede færdsel på skrænterne kan begrænses/forhindres. De skovbevoksede og vældpåvirkede

skrænter indeholder store, både aktuelle og potentielle naturværdier, der er slidfølsomme. Skrænterne er karakteristiske og unikke for Østjylland og generelt vigtige men sårbare vækstlokaliteter for en kalkyndende botanik på både tørre og vældpåvirkede delområder. Særligt nedenfor Ørnereden findes vigtige lokaliteter, som dog er stærkt påvirket af netop vedvarende, uhensigtsmæssigt publikumsbelastning. Der kan fastholdes rekreativ adgang til stranden ad eksisterende veje, uden at natursammenhængen svækkes.

- Vandløb og vådområder bør fungere som ledelinjer igennem skoven, der dels skaber spredningsveje og styrker sammenhængen mellem forskellige biodiversitetshotspots, og dels udgør egentlige beskyttede levesteder i sig selv. Der er sket væsentlig genopretning og udbygning af potentialet for skovens vådbunds natur; ved fremtidig planlægning og forvaltning bør der holdes biologisk relevant afstand til såvel vandløb som vandhuller, søer og skovmoser. Der bør i den forbindelse også tages højde for den igangværende/forestående retablering af skovens naturlige hydrologi, således at nye vådområder automatisk indgår i det fremtidige beskyttelses- og udviklingspotentiale for biodiversiteten. Skovens vådområder udgør en grundstruktur i det sammenhængende netværk af naturlokaliteter, hvor belastende / afskærende friluftaktiviteter og nyanlæg i udgangspunktet ikke bør finde sted. Nødvendige passager af vandløb og vådområder bør i praksis etableres således, at vandløbs-/vådbunds naturen ikke afbrydes.
- De områder/bevoksninger i Marselisborgskovene, som i kommunens hidtidige forvaltningsplaner har været udpeget til urørt skov rummer potentielt træer, som er ældre end i de omkringliggende bevoksninger og rummer dermed også potentielt større biodiversitetsværdier. Disse bør derfor også indgå i netværket af områder, hvor naturindholdet prioriteres højt og som friholdes for planlægning af belastende friluftaktiviteter og, hvor eksisterende vej- sti- og andre anlæg på sigt bør udfases.
- De rekreative aktiviteter i Marselisborgskovene bør underlægges et vilkår om at naturen er dynamisk, og at dette kan fordre en løbende tilpasning til nye omstændigheder. Det betyder, at det bør være muligt f.eks. at drøfte fysiske omlægninger af stiforløb, hvis akutte beskyttelseshensyn eller forløsning af et fremtidigt naturpotentiale tilsiger det.
- Planlægning af nye, rekreative tiltag skal altid screenes for forekomst af rødlistede eller lokalt sjældne arter, der skal sikres fortsat gode livsbetingelser.

Forslag til konkrete udpegninger af Naturprioriterede områder

Ud over de generelle naturhensyn i forvaltningen af Marselisborgskovene, har vi med udgangspunkt i ovenstående retningslinjer foreslået udpegning af særlige Naturprioriterede områder, hvor naturværdierne er væsentlige, og hvor naturhensynet bør forvaltes entydigt og proaktivt. Vi foreslår således at udpege – i første omgang – 8 konkrete lokaliteter med stort naturindhold og potentiale for en proaktiv, målrettet biodiversitet- og naturbeskyttelsesindsats i Marselisborg skoven. Lokaliteterne indeholder stor repræsentation af Natura2000-områdets udpegningsgrundlag, habitat-naturtyperne *Bøg på muld*, *Bøg på kalk*, *Elle- og askeskov*, *Kystklint eller klippe* – samt potentielle levesteder for *Stor vandsalamander*. Se bilag med beskrivelse og kort.

- **Moesgaard Skov**

I den nordlige del af Moesgaard Skov, nord for Giberå, foreslår vi udpegning af 3 naturprioriterede områder: Område 1 omfatter en længere strækning af kystskrænten, der visse steder er slidpåvirket. Område 2 og 3 repræsenterer gamle løvtræsbevoksninger med høj naturværdi og biodiversitetspotentiale, og med nogen rekreativ brug. Ved en fremtidig friholdelse for yderligere aktiviteter kan man således her opretholde større sammenhængende naturområder med biodiversitetsforvaltning som hovedprioritet.

Ser man bort fra vedboende svampe (som sjældent kompromitteres direkte af aktivt friluftsliv) er biodiversitetsværdierne og forekomsten af nøglebiotoper i den nordlige del af Marselisborgskovene beskedne og meget fragmenterede (dog undtaget de vandløbsnære områder), relativt til skovene omkring Moesgaard og videre sydpå. Samtidig er den nordlige del af skovene påvirket af et temmelig højt publikumstryk. Uanset en evt. sammenhæng mellem disse forhold, kunne det tale for at prioritere udviklingen af naturværdierne i den sydlige del, hvor udbyttet formentlig er størst og konfliktpotentialer mindst.

- **Fløjstrup Skov**

Med udgangspunkt i den eksisterende fordeling af publikumstryk og rekreative anvendelse af Marselisborgskovene ser vi således et potentiale for en fremtidig øget prioritering af natur- og biodiversitetstiltag i Fløjstrupskoven syd for Moesgaard. Her vil det være vores klare anbefaling at udvide de igangværende biodiversitetsfremmende tiltag og friholde arealer til på sigt også at realisere muligheden for at skabe og fastholde større lysåbne skovarealer og skovenge.

Konkret peger vi på muligheden for at fastholde og videreudvikle det høje naturindhold i et antal Naturprioriterede områder i den centrale del af Fløjstrup Skov, mellem de to nord/sydgående hovedfærdselsårer (Område 4, 5 og 8). Tværgående skovveje kan foreløbigt opretholdes. Det vil ikke nødvendigvis udelukke MTB eller hesteaktiviteter, men vil dog indebære, at eksisterende spor indenfor områderne så vidt muligt (om)lægges i umiddelbar tilknytning til hovedfærdselsårene, således at de rekreative aktiviteter samles i nogle smallere "færdselskorridorer", dog stadig uafhængigt af hinanden. Også i Fløjstrup udpeges skov-skræntstrækninger (Område 6 og 7) som naturprioriterede områder. De udpegede skræntstrækninger er ikke fuldstændigt sammenhængende, hvorved der opretholdes mulighed for rekreativ adgang til strandbræmmen.

Med venlig hilsen

Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen, **Lasse Werling**
Dansk Ornitologisk Forening, Østjylland, **Henning Ettrup**
De Unge Biodiversitetsambassadører, **Michael Straarup Nielsen**
Danmarks Naturfredningsforening i Aarhus, **Sebastian Jonshøj**